

BESLUT

2017-05-29

Dnr: 16/02211,
2527 och 3480

SAKEN

Studio ett, P1, 2016-08-23, *P4 Morgon Malmöhus* och *P1 Kultur*, 2016-09-26, inslag om bokmässan i Göteborg samt tidningen Nya Tider; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGEN

Inslaget i Studio Ett den 23 augusti 2016

I inslaget sändes en debatt mellan två tidningsredaktörer. De debatterade tidningen Nya Tidens medverkan på Bokmässan i Göteborg. Under debatten sades bland annat följande av en av redaktörerna.

Jag tycker att det är oerhört bra att antisemitiska konspirationsteorier, förintelseförnekare och nazism inte ryms inom den så kallade åsiktskorridoren och det hoppas jag att [personnamn] också inser. [...] Jag tycker att det är jätteviktigt att diskutera vilka som medverkar och det är väldigt bra att det har gjorts nu. Jag tycker inte att det är en fara att stämpla något nazistiskt som nazistiskt, det är snarare bra att man säger det uttryckligen. Faran är om man börjar normalisera det och bli rädd för att säga vad det är för någonting och blir rädd för att diskutera vad de egentligen står för.

Inslaget i P4 Malmöhus den 26 september 2016

Inslaget var en krönika där en bisittare beskrev sin upplevelse av Bokmässan i Göteborg. I inslaget sades bland annat följande.

Men det var ändå inte något som man tyckte det pratades så fasligt mycket om, utan i år så var ju det största samtalsämnet nazisterna. [...] Och det här var ju också den stora snackisen innan själva mässan, det pratade vi om förra veckan, att det här gänget över huvud taget fick komma dit. Det var ju så att bokmässan bokade in dem, sen bokade de av dem och sen bokade de in dem igen. Temat i år var yttrandefrihet och då hamnar man i det här knepiga läget: vad är mest yttrandefrihet? Att inte tillåta

någon att yttra sig, eller att tillåta folk som inte vill tillåta andra att yttra sig, att yttra sig? Vad är mest yttrandefrihet? [...] Jag vet inte vad jag ska säga om detta men det var ingenting jag trodde när jag gick på mellanstadiet, varken att jag en dag skulle få se Ingemar Stenmark eller att jag en dag skulle få se riktiga nazister.

Inslaget i P1 Kultur den 26 september 2016

Programmet var en blandning av nyheter, reportage och intervjuer. Till och från under programmet diskuterades efterspelet efter Bokmässan i Göteborg och tidningen Nya Tider. Tidningen nämndes bland annat under programmets nyhetssegment. Nyhetsuppläsaren sa då bland annat följande.

Ja, årets bokmässa i Göteborg präglades redan på förhand av diskussioner om den högerextrema tidskriften Nya Tiders medverkan och yttrandefrihetens gränser. Och diskussionerna har fortsatt sedan nazistiska Nordiska motståndsrörelsen manifesterat utanför Svenska mässan. Flera medverkanden har vittnat om att personer med kopplingar till den nazistiska rörelsen har befunnit sig på mässgolvet. Och Nya Tider som enligt stiftelsen Expo har kopplingar till just Nordiska motståndsrörelsen delades ut i samband med ett seminarium om flyktingfrågan.

ANMÄLNINGARNA

En av anmälarna är kritisk till att det i inslaget den 23 augusti 2016 sades att tidningen Nya Tider var "nazistisk", "fascistisk" och "högerextrem" utan att någon representant från tidningen var på plats för att bemöta anklagelserna. Anmälaren anser att detta stred mot de pressetiska reglerna.

En anmälare är kritisk till att programledaren i inslaget den 26 september 2016 nämnde "nazisterna" och "rasisterna" och då syftade på mässdeltagarna från AlternaMedia som ger ut Nya tider.

En tredje anmälare anser att kulturradios journalister ständigt ger tidningen Nya Tider epitetet högerextrem och att detta är förtal.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt att det finns saklig grund att benämna tidningen Nya Tider som högerextrem. SR anför sammanfattningsvis följande.

Studio Ett-samtalet, som var direktsänt, handlade om huruvida den senaste omsvängningen var rimlig och om Bokmässans motivering om kontraktsbrott verkligen var det riktiga skälet. Dessutom diskuterade de medverkande om det var ett problem, ur en yttrandefrihetsrättslig aspekt, att arrangören eventuellt påverkats av den långtgående kritiken i den allmänna debatten. Samtalet skulle således inte handla om vilken typ av tidskrift Nya Tider var. Någon representant från Nya Tider var därför inte inbjuden.

Under den direktsända diskussionens gång framkom kritik mot Nya Tider från en av de tillfälligt medverkande som gick utöver vad SR kunde ha förväntat sig. Även om kravet på opartiskhet ställs lägre på utomstående debattdeltagare bjöds Nya Tidens chefredaktör in till programmet dagen därpå. Under den elva minuter långa intervjun fick han sedan flera möjligheter att svara på den kritik som framfördes i inslaget den 23 augusti 2016.

I *P4 Morgon Malmöhus* ingår ett återkommande inslag under rubriken "Kalle och Tankefabriken". Kalle Lind är bisittare i programmet men mest känd för lyssnarna som komiker och författare. Programpunkten är alltid väl avgränsad i programflödet med en tydlig vinjett. P4-publiken vet att det är en personligt hållen reflektion, eller snarare krönika, präglad av humor. Ofta med ett tillspetsat, och ibland ironiskt, språkbruk. Den aktuella dagen gjorde han ett nedslag från Bokmässan i Göteborg som han just besökt.

I krönikan jämförde Lind stämningen och händelserna på mässan under olika år och berättade att särskiljande i år var en grupp deltagare på mässan som, trots att de var få, satte sin prägel både under själva mässan och under inför-snacket i medierna. Han syftade främst på debatten kring att Nya Tider deltog. Han redogjorde för hur en grupp män, som själva kallade sig "ny-nationalister", i uniformsliknande klädsel paraderat med fanor och försökt störa vid ett bokbord som ifrågasatte deras närvaro; två symbolhandlingar som Kalle Lind, likt många andra, associerar med 1930-talets tyska nazister. Kalle Lind avslutade sin reflektion med att konstatera att mässan hade låtit honom uppleva två företeelser som hans "mellanstadie-jag" aldrig trott att han skulle få se i verkliga livet: "Ingemar Stenmark och nazister".

I krönikan pekades inte någon utställare ut tydligt med namn. Bisittaren redogjorde för sina egna iakttagelser av händelserna på mässan kring den omdiskuterade utställaren. Kåsören/bisittaren nämnde vid ett par tillfällen ordet nazister. Detta är dock inte kopplat till någon utpekad specifik grupp eller aktör. Under bokmässan 2016 förekom demonstrationer av nynazistiska Nordiska motståndsrörelsen utanför.

Granskningsnämnden har vid flera tillfällen funnit att det finns ett vitt utrymme för värderande omdömen i kåserande inslag eller personliga krönikor förutsatt att inslagets karaktär kan antas stå klart för lyssnarna. SR anser att det är tydligt i det nu aktuella fallet att krönikan är en avgränsad del av programmet och karaktären står klar i och med vinjetten/rubriken. SR vill framhålla att språket i kåserier och satiriska betraktelser, som den nu aktuella, generellt måste tillåtas vara något tillspetsat för att uppnå den komiska effekten.

Saklighet vad gäller epitetet "högerextrema"

Debatten om Nya Tidens medverkan på Bokmässan i Göteborg fick stor uppmärksamhet under sensommaren och hösten 2016. Såväl nationella som

lokala medier har försökt redogöra för det som hände på Bokmässan. Ett antal incidenter hade inträffat kring Nya Tidens monter och även utanför själva mässan. Detta togs upp i det aktuella inslaget. Det är en självklar del i kulturbevakningen att granska aktörer som Nya Tider. Inte minst då tidningen sedan en tid uppbär presstöd. Att upplysa lyssnarna om vilken typ av verksamhet som skattemedel används till ligger i linje med granskningsuppdraget i sändningstillståndet.

I rapporteringen har *P1 Kultur* likt många andra medier, valt att benämna tidningen högerextrem. Syftet är att sätta tidningen i en kontext för lyssnaren och därmed även förklara utgångspunkten i debatten. Det skulle enligt SR bli obegripligt om man inte inledningsvis kortfattat nämnde vilken typ av tidskrift det handlade om som ett led i förklaringen varför Nya Tidens medverkan väckt så starka känslor.

Tidningens chefredaktör har ett långt förflutet inom nationalistiska rörelser. Han var en av grundarna till Nationaldemokraterna och sedermera partisekreterare. Han var också chefredaktör för Nationaldemokraternas tidning Nationell Idag varifrån ett antal medarbetare följt med till Nya Tider. I Nya Tider återkommer dessutom också en rad skribenter som varit framträdande i sammanhang där man uttryckt sig antisemitiskt, islamfientligt eller högerpopulistiskt.

Innehållet i Nya Tider riktar också generellt, i hög grad, in sig på frågor som är kännetecknande för olika högerextrema och nationalistiska rörelser. Man ger uttryck för en politisk hållning där bilden ges av ett samlat etablissemang av medier och politiker som håller ihop och för folket bakom ljuset. Man ställer sig alltså i opposition mot det etablerade politiska systemet. Tidningens hemsida domineras av artiklar som kritiserar invandring och islam, hbtq-rörelser, människorättsorganisationer och feministiska organisationer. Tidningen präglas av en värdekonserverativ och nationalistisk tanketradition med kristen prägel.

En återkommande idé som torgförs i Nya Tider är den om mångkulturen som hotet mot det egna samhället. Den grundläggande tanken är att kulturer är tydligt avskiljbara från varandra, och att blandningen av människor från dessa olika grupper skapar kaos. Den 22 mars 2017 skrev chefredaktören följande för tidningen.

Sanningen är att mångkultur inte är den "fredens" ideologi som den framställs som. Tvärtom skapar mångkultur otrygghet, fiendskap och splittring i de samhällen den drabbar. Turkar som kommer till Europa förblir turkar, hur mycket tunnelbana i Berlin eller Stockholm de än åker. Vad blev resultatet när Nederländerna förbjöd turkiska ministrar att tala? Turkarna bildade ett eget parti som nu sitter i Nederländernas parlament. Det företräder specifika etniska intressen, samtidigt som ingen företräder Nederländernas etniska intressen – inte minst rätten att ha få ha kvar ett eget hemland.

Utan mångkulturen och påtvingad friktion mellan olika etiska grupper som tvingar dela

samhälle med varandra skulle Europa och världen vara mycket fredligare.

Ytterligare en koppling till högerextremismen är att Nya Tider distribueras gratis till Nordiska motståndsrörelsen. Tidningen Expo skrev följande om Nya Tider.

Deras redaktörer har de senaste åren gång på gång medverkat vid Nordiska motståndsrörelsens möten. Tidningen framställer även Nordiska motståndsrörelsen och andra nazistiska grupper (exempelvis grekiska Gyllene gryning) i positiv dager.

Slutligen vill SR anförda att Nya Tider rapporterar om händelser och skeenden i nyhetsformat, men väljer ofta perspektiv från ett visst politiskt håll. Ett exempel är när den högerextrema och nationalistiska rörelsen Nordisk Ungdom genomförde en demonstration mot Pridefestivalen sommaren 2016.

Det kan nämnas att Nya Tider inte har vänt sig mot beskrivningen högerextrem. På en direkt fråga under intervjun den 24 september 2016 i *Studio Ett* om hur chefredaktören anser att tidningen ska beskrivas svarar han att det är upp till läsaren själv att bedöma utifrån till exempel krönikor och det övriga innehållet.

INFORMATION

Granskningsnämnden har tagit del av inslaget som SR hänvisat till i sitt yttrande och som sändes den 24 augusti 2016.

I inslaget intervjuade två programledare, A och B, chefredaktören för tidningen Nya Tider. Bland annat följande sades.

(A) – Reaktionerna har som sagt varit rätt starka mot Nya Tiders tänkta medverkan på bokmässan, "helt rätt att säga nej" tyckte till exempel vänstersajten Politisms chefredaktör [personnamn] i *Studio ett* igår. [citatspelas upp] (A) – Mm, [personnamn] från vänstersajten Politism beskrev alltså Nya Tider på det viset igår. (B) – Mm, och [namn chefredaktören], du, du vänder dig då mot den här beskrivningen av er, varför? (Chefredaktören) – Nej, men det, det är ju löjligt. Alltså här så har man ju helt enkelt gått på den här lilla stiftelsen Expos vänsterextrema agenda. En liten, liten stiftelse som startades av en AFA-aktivist som... (A) – Nu är Expo inte här... (Chefredaktören) – ... flerfaldigt dömd... (A) – ...så vi ska inte hamna i... (Chefredaktören) – ... för politiska... (A) – ... vi ska, vi ska inte ... (Chefredaktören) – ... brott (A) – ... hamna i debatt... (Chefredaktören) – ... varför ska de... (A) – ... om Expo nu. (Chefredaktören) – ... tala om rötter? (A) – Men du, vi struntar i det utan vi pratar om vad vi kan säga i stället då... (Chefredaktören) – Mm. (A) – ... så får du besvara det. Du hävdar ju då att ni inte har någon koppling till nazistiska rörelser. (Chefredaktören) – Nej, självklart inte.

Sedan sades bland annat.

(A) – Men du, eftersom vi nu pratar om kopplingar då, så här lät det i en, Nationaldemokraternas partiprogram: "Alla folk i världen har en moralisk rätt till frihet, oberoende och fortsatt existens, att det mänskliga livet på jorden kan behålla denna mångfald. Inget folk ska riskera att denna rätt kränks genom undanträngning eller av påtvingad integrering med andra vitt skilda folk". Det där låter ju, i alla fall i mina öron, som rasideologi åtminstone, vilket inte är jättelångt ifrån nazism. Vad tänker du?

(Chefredaktören) – Nu är vi en nyhetstidning, och inte en åsiktsmaskin eller ett parti, och vi har olika åsikter på debattplats och jag är stolt över att vi har olika krönikörer som tycker olika saker i olika frågor. Sen har jag en åsikt och mina medar..., medarbetare har åsikter. Jag är övertygad om att hela redaktionen delar min inställning vad gäller att vi företräder demokrati, i den mån att det är folkstyre, i den mån att vi har yttrandefrihet, i den mån att vi, vi vill få diskussioner om olika åsikter... (A) – Men nu pratar du ju om, för det du vänder dig emot är så här: "Vi har inte en koppling till nationalsocialismen..." (C) – Nej, vi har inte en koppling till något parti.

I slutet av intervjun sades även följande.

(B) – Men utifrån det här resonemanget och det vi har hört nu då, hur skulle du själv, vad skulle du själv vilja sätta för etikett på er tidning? (Chefredaktören) – Ja, jag vill egentligen inte sätta någon etikett, även om vissa har sagt att den är ganska brett konservativ. Men jag föredrar att låta krönikörerna tala för sig själva, vi tar gärna in olika åsikter, vi skriver fakta inte åsikter. Vi är en nyhetstidning, vi är liksom ingen åsiktsmaskin eller, eller något slags parti. (B) – Men om du nu inte, du vill inte heller kalla dig högerextrem men mot den bakgrunden och det som vi har hört i den här intervjun just nu, är det inte en ganska rimlig beskrivning, att ni är en högerextrem tidskrift? (Chefredaktören) – Det verkar vara extremt att skriva sanningen i dag. Men högerextrem... (B) – Jo, men om du svarar på den frågan. (Chefredaktören) – Nej, men högerextrem har ju kommit att beteckna..., Sverigedemokraterna kallas högerextrema. Nu så var det någon på Aftonbladet som skrev att Socialdemokraterna för en Sverigedemokratisk politik, är de då också högerextrema? Så det blir bara ett sätt att, att stämpla folk så att de inte ska kunna delta i samhällsdebatten och det är ju, är ju därför alternativ media växer, för att vi har en åsiktskorridor där alla inte får komma till tals. Det är därför Nya Tider finns.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag, antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. I personligt kåserande eller recenserande inslag och i personliga krönikor får dock värderande omdömen förekomma, förutsatt att inslagets karaktär kan antas stå klar för lyssnarna.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden tillämpar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och i programföretagens sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgift att pröva frågor utifrån de pressetiska reglerna eller om förtal. Anmälarens kritik lämnas därför utan åtgärd i dessa avseenden.

Studio Ett

Nämnden anser att det i inslaget framkom kritik mot tidningen Nya Tider. Granskningsnämnden konstaterar dock att chefredaktören för tidningen bjöds in till en intervju i *Studio Ett* den 24 augusti 2016 där han fick möjlighet att bemöta kritiken. Nämnden anser därför inte att inslaget den 23 augusti 2016 strider mot kravet på opartiskhet.

P4 Malmöhus

Nämnden anser att bisittaren var en sådan företrädare för programföretaget för vilken kravet på opartiskhet gäller fullt ut. Hans generella uttalande innehöll inte något direkt utpekande och passerade enligt nämndens mening inte gränsen för vad som ryms inom kravet på opartiskhet. Inslaget strider därför inte mot kravet på opartiskhet i SR:s sändningstillstånd.

P1 Kultur

Mot bakgrund av vad SR anfört i sitt yttrande anser nämnden att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet att benämna tidningen Nya Tider som högerextrem.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Ulrika Hansson, Clas Barkman och Dag Mattsson efter föredragning av Jenny Grass.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Jenny Grass

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.